

Kompetencije odgojitelja za učinkovito upravljanje problemnim situacijama

UDK: 371.13:37.06:373.2

Prethodno priopćenje

Primljeno: 10. 11. 2012.

Dr. sc. Nevenka Modrić¹

Dječji vrtić *Grigor Vitez*, Samobor

nmodric@net.hr

Sažetak

Socijalna kompetencija odgojitelja uključuje neka znanja i vještine važne za učinkovito upravljanje problemnim situacijama u dječjem vrtiću. U ovom istraživanju glavni cilj je bio ispitati stavove odgojitelja prema nekim specifičnim znanjima i vještinama koje su važne za svakodnevni rad odgojitelja, osobito za upravljanje problemnim situacijama. Zanimalo nas je koliko ta znanja i vještine odgojitelji procjenjuju važnima za rad i koliko su istima ovladali. Specifični pak cilj odnosio se na pitanje: Razlikuju li se procjene odgojitelja koji su bili uključeni u edukaciju Upravljanje problemnim situacijama (UPS edukacija) od odgojitelja koji nisu bili uključeni. Uzorak čini 155 odgojitelja od

¹ Nevenka Modrić je stručna suradnica, savjetnica i vanjska suradnica Učiteljskog fakulteta u Zagrebu. Diplomirala je i doktorirala na Odsjeku za pedagogiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Autorica je Modela upravljanja problemnim situacijama (UPS modela), metode UPS i više didaktičkih sredstava od kojih jedno, figura čovjeka (prije lutka vodič), ima status patenta. Napisala je stručnu i jednu znanstvenu knjigu (u tisku). Jedna je od autorica u tri knjige. Bavi se vrednovanjem učinkovitosti različitih modela upravljanja problemnim situacijama te devetnaest godina vodi treninge socijalnih vještina.

190 ispitanih u pet dječjih vrtića u Zagrebu i Samoboru primjenom Upitnika o znanjima i vještinama odgojitelja. Rezultati istraživanja pokazuju kako ne postoji statistički značajna razlika u procjeni važnosti znanja i vještina odgojitelja koji su završili UPS edukaciju od onih koji nisu. Međutim, postoji statistički značajna razlika u samoprocjeni koliko su ovladali tim znanjima i vještinama, u smjeru veće kompetencije odgojitelja koji su završili UPS edukaciju. Takav rezultat može se objasniti obrazovnim razlikama odgojitelja nastalim po završetku UPS edukacije. Praktična primjena rezultata istraživanja može se ogledati u sadržaju i načinu individualnog stručnog usavršavanja odgojitelja.

Ključne riječi: znanja, vještine, odgojitelj, upravljanje problemnim situacijama, socijalna kompetencija

Uvod

U predškolskim ustanovama se očekuje kompetentnost odgojitelja u radu s djecom. U literaturi je moguće naći različita određenja pojma kompetencija. U velikom rječniku hrvatskoga jezika Anić (2003., 596) kompetenciju definira kao „priznatu stručnost, sposobnost kojom netko raspolaže“. U Leksikonu temeljnih pedagoških pojmova Mijatović (2000., 158) kompetenciju tumači kao „osobnu sposobnost da se čini, izvodi, upravlja ili djeluje na razini određenog znanja, umijeća i sposobnosti, što osoba može dokazati na formalni i neformalni način“. Nadalje, on smatra da je pedagoška kompetentnost „profesionalna mjerodavnost visoke stručne razine, u smislu kvalitetne pedagoške izobraženosti i osposobljenosti učiteljstva. Osposobljenost i ovlaštenje učitelja za odgojni i obrazovni rad stečeno je pedagoškom izobrazbom i stalnim pedagoškim usavršavanjem. Pedagoška kompetentnost je suprotnost pedagoškom voluntarizmu, improvizacijama i neprofesionalizmu, a upotrebljava se i kao sinonim za pedagoški profesionalizam“ (Mijatović, 2000., 158).

Kompetentan odgojitelj za rad s djecom, prema Žižak (1997.) je onaj koji doživljava svoja znanja, vještine i osobne karakteristike integrirane tako da mu pružaju snažan osjećaj moći, sposobnosti i znanja kako raditi s djecom. Dakle, profesionalna kompetencija odgojitelja uključuje osim određenih znanja, sposobnosti i osobnost odgojitelja. Autorica pojašnjava da znanja obuhvaćaju znanja o djeci, njihovu razvoju i potrebama kao i sva druga znanja stečena njihovim obrazovanjem. Vještine obuhvaćaju specifične manipulativne motoričke i verbalne sposobnosti uključujući sposobnosti uspješnog komuniciranja i održavanja odnosa s djecom i odraslim osobama u svom profesionalnom okruženju. Osobnost su svi potencijali osobe (izgled, osobine ličnosti, talenti, životna iskustva) koje ona posjeduje i integrirano sa svojim

znanjima i vještinama svakodnevno koristi u ostvarivanju svoje profesionalne uloge. Većina autora (Goffin i Day, 1994.; Kramer, 1994.; Olson, 1994., prema Slunjski i sur., 2006.) smatra da osnovu znanja odgojitelja trebaju činiti teorije djetetova razvoja i učenja, predškolski kurikulum, organizacija okruženja, sposobnosti pravilne procjene potreba djeteta i umijeća dobre komunikacije.

Profesionalna kompetencija kao širi pojam obuhvaća socijalnu kompetenciju. No, kako za opću tako i za socijalnu kompetenciju ne postoji jedna općeprihvaćena definicija. Jedna od prvih definicija govori da je „socijalna kompetencija posjedovanje vještina potrebnih za ostvarivanje željenog utjecaja na druge ljude u socijalnim situacijama“ (Argyle, 1967., prema Argyle 1986., 67). Marlowe (1986., 52) definira socijalnu kompetenciju kao „sposobnost razumijevanja tuđih i vlastitih osjećaja, misli i ponašanja ljudi u interpersonalnim situacijama, te odgovarajućeg ponašanja koje se temelji na tom razumijevanju“. D' Zurilla (1988.) definira socijalnu kompetenciju kao pojam koji se odnosi na širok repertoar socijalnih vještina koje omogućuju osobi učinkovito nošenje sa zahtjevima svakodnevnog života. Unatoč konceptualnim razlikama, većina se istraživača slaže da je socijalna kompetencija čovjekova sposobnost djelotvornog funkcioniranja u socijalnom kontekstu, odnosno, da je to sposobnost ili skupina sposobnosti koje olakšavaju uspostavljanje, razvijanje i održavanje odnosa među ljudima te stvaranje i korištenje odgovarajućih prilika u okruženju.

Da bi čovjek kvalitetno funkcionirao u raznim socijalnim kontekstima, potrebno je položiti temelje već u prvih pet ili šest godina života. Naime, djeca koja do šeste godine nisu usvojila minimalnu socijalnu kompetenciju u odrasloj dobi vrlo vjerojatno će se ponašati rizično (McClellan i Katz, 2001.). Najbolji prediktor adaptibilnosti u kasnijoj dobi je odgovarajuća suradnja djeteta s drugom djecom, a ne njegove školske ocjene, ili ponašanje u razredu (Hartup, 1974., prema McClellan i Katz, 2001.). Ovaj autor navodi da su rizična djeca ona koja su agresivna i koju druga djeca ne vole, koja ne mogu ostvariti bliske odnose s drugom djecom. Rizici mogu biti loše mentalno zdravlje, odustajanje od škole ili loš školski uspjeh, u kasnijoj dobi teško nalaženje posla.

Djeca u ranoj dobi mogu vježbanjem poboljšati socijalnu kompetenciju, koja pak može pridonijeti kvalitetnijem samopoimanju i uspostavljanju boljih odnosa s drugima ljudima, što je važno za psihološko zdravlje pojedinca (Brdar, 1994.). Utvrđeno je da će pomoć djeci u razvijanju vještina rješavanja problema rezultirati većom prosocijalnom orijentacijom, boljom općom socijalnom prilagodbom i prihvaćanjem od vršnjaka (Rixon i Erwin, 1999.).

U dječjim vrtićima interakcija odgojitelja i djece predstavlja učinkovit pristup podučavanju i učenju socijalnih vještina, osobito u problemnim situacijama. U takvim situacijama ponašanje odgojitelja postaje model djeci putem kojega ona uče

razumjeti i rješavati probleme. Stoga je iznimno važno da odgojitelji znaju rješavati problemne situacije. Termin "problemna situacija" obuhvaća sve situacije u kojima se radi o vlastitom, tuđem i zajedničkom problemu. Vlastiti problem je primjerice, kada odgojitelj osjeća problem (PO) - to je svaka situacija u kojoj njemu nije dobro, u kojoj se osjeća neugodno jer ne zadovoljava neku svoju potrebu. Primjerice, odgojitelj osjeća problem jer je ugrožen u situaciji kada se nekoliko djece dovikuje preko sobe, a njemu smeta da razumije dijete s kojim razgovara. Ili, u situaciji u kojoj je ili bi moglo biti ugroženo dijete za koje je odgojitelj odgovoran. Primjerice, kada dijete ima na sebi mokru majicu. Zatim, odgojitelj osjeća problem jer se uništava imovina za koju je on odgovoran (primjerice, namještaj i igračke u vrtiću). Primjer situacije: Dijete gazi lutku. Problem drugih je kada druga osoba, primjerice dijete osjeća problem (PD). To je svaka situacija u kojoj drugoj osobi nije dobro, osjeća neugodu jer ne zadovoljava neku svoju potrebu. Primjerice, kada dijete želi igračku s kojom se igra drugo dijete. Zajednički problem je kada primjerice, odgojitelj i druga(e) osoba(e) osjećaju problem (POD). To je svaka situacija u kojoj odgojitelju i drugoj(im) osobama nije dobro, osjećaju neugodu jer u takvoj situaciji nijedna osoba ne zadovoljava neku od svojih potreba. Primjer situacije: Dijete tuče drugo dijete. To je problem djeteta, ali i odgojitelja jer je on odgovoran za sigurnost i za uvažavajuću atmosferu u grupi djece (Modrić, 2009.).

Za kvalitetno življenje djece je neophodno da odgojitelj zna stvarati uvjete u kojima će ona moći odgovorno zadovoljavati vlastite potrebe. Dakle, neophodno je da odgojitelj razumije kako je njegova uloga prije svega u stvaranju uvjeta za zadovoljavanje potreba djece, a ne u zadovoljavanju njihovih želja. Također je nužno da odgojitelj posjeduje vještine prepoznavanja nezadovoljenih temeljnih potreba kao uzroka nastanka problema u odnosima. Time on doprinosi lakšem pronalaženju rješenja i ponovnom uspostavljanju kvalitetnih odnosa. Osim toga, važno je i da odgojitelj zna kako su osjećaji i fiziološko stanje sastavnice ponašanja koje su uvijek posljedica onoga što čovjek misli i radi. Znači, kada čovjek misli i ponaša se negativno, njegovi su osjećaji i fiziološki procesi negativni. Ako negativne misli zamijeni pozitivnima i radi pozitivno, njegovi osjećaji i fiziološki procesi postaju pozitivni. Odgojitelj koji primjenjuje ovo znanje može pomoći djetetu kako bi ono promijenilo vlastito mišljenje i aktivnost, odnosno odgovorno zadovoljilo vlastite potrebe.

Odgojitelj kao model ponašanja svojim ponašanjem stvara poželjne ili nepoželjne uvjete za zadovoljavanje potreba. Naime, ako odgojitelj u svojoj ulozi nije socijalno kompetentan pa problemne situacije rješava agresivnim načinom, djeca mogu promatrajući ga naučiti agresivno ponašanje. Tako odrasla osoba može i nenamjerno "uvježbati" dijete da postane agresivno (Winkel, 1996.; Raundalen, 1998.). Nadalje, odgojitelj svojim uvjerenjima i ponašanjem neće stvarati poželjne uvjete za zadovo-

ljavanje potreba ako drži da je stvarnost jednaka za sve ljude i druge treba uvjeriti u ispravnost vlastitog svjetonazora. To će dovesti do sukoba, a ne do suradnje. Istodobno, nepovoljno je da odgojitelj na problemne situacije gleda kao na negativne i nepoželjne pojave koje treba izbjegavati, a ne kao prilike za učenje novih načina rješavanja problema.

Odgojitelj je važna osoba za ostvarivanje socijalizacije djeteta u vrtiću. Za uspješnu socijalizaciju osobe bitna je njezina socijalna kompetencija, a za nju pak posjedovanje socijalnih vještina. Socijalne vještine smatraju se užim pojmom od pojma socijalne kompetencije. To su oblici ponašanja koje koristimo u socijalnim (međuljudskim) situacijama (D'Zurilla, 1988.). To su specifični oblici vanjskog ponašanja, primjerice, pogled, intonacija glasa, postavljanje pitanja i drugo. Tu pripada i vještina konstruktivnog i nenasilnog rješavanja problema, a ona obuhvaća više specifičnih vještina. One su istinsko slušanje, očitovanje vlastitih osjećaja umjesto potiskivanja, jasno izražavanje želja i potreba, razmatranje mogućnosti rješavanja određenog sukoba, vještina pregovaranja i druge. Djecu se također nastoji poučiti socijalnoj vještini posredovanja kako bi sama rješavala sukobe (Modrić, 1999.; Uzelac, 2000.; Zimmer, 2001.; Modrić i Šarić, 2002.; Spajić-Vrkaš, 2004.).

Do sada spomenuta istraživanja ukazuju kako je za razvoj socijalne kompetencije u djece rane dobi važan socijalno kompetentan odgojitelj. Međutim, rezultati istraživanja (Vlah i Pinoza-Kukurin, 2012.) upućuju na slabe ishodišne kompetencije u području upravljanja sukobima, s kojima će studenti Učiteljskog fakulteta u Rijeci po završetku svog studija raditi kao učitelji/učiteljice i odgojitelji/odgojiteljice. Vezano uz taj problem navodi se potreba redizajniranja sveučilišnog programa jer „utvrđeni stavovi budućih učitelja/učiteljica i odgojitelja/odgojiteljica o obrascima ponašanja u socijalnim sukobima upućuju na potrebu sustavne edukacije iz područja teorije učinkovitog upravljanja sukobima *conflict managementa*“ (Weeks, 2000.; Wilmot i Hocker, 1998.; Pruitt i Rubin, 1996., prema Vlah i Pinoza-Kukurin, 2012., 50).

Kako je odgojitelj jedna od ključnih osoba u poticanju razvoja socijalne kompetencije djece, važno je njegovo osposobljavanje za upravljanje problemnim situacijama u odgoju i obrazovanju (Šarić i Modrić, 2007.). U okviru stručnog usavršavanja većina odgojitelja dječjeg vrtića Grigor Vitez u Samoboru te vrtića Prečko i Vedri dani u Zagrebu bila je uključena u edukaciju Upravljanje problemnim situacijama (dalje: UPS model). Prema UPS modelu² poticao se razvoj socijalne kompetencije odgojitelja, osobito ih se osposobljavalo za:

---

² UPS model (ranije poznat pod nazivom *Razumijevanje ljudskih potreba i rješavanje sukoba*) opisan je u referencama Modrić (1999.), *Lutka vodič za razumijevanje ljudskih potreba i za rješavanje sukoba* i Modrić (2009.), *Vrednovanje učinkovitosti modela upravljanja problemnim situacijama u odgojnim grupama*.

1. Prepoznavanje i zadovoljavanje vlastitih temeljnih potreba i potreba drugih
2. Rješavanje problema/sukoba: a) kad problem osjeća odgojitelj, b) kad problem osjeća druga osoba (dijete) i c) kad je problem zajednički (problem osjeća odgojitelj i dijete/djeca).

U fokusu takvog stručnog usavršavanja odgojitelja bilo je promišljanje, provjeravanje i utvrđivanje znanja i vještina koje su potrebne odgojiteljima praktičarima za prepoznavanje i zadovoljavanje vlastitih temeljnih potreba i potreba drugih, te za rješavanje problema/sukoba.

Što je UPS model?

Novoizrađeni UPS model jest model podučavanja u rješavanju problema koji je razvila Modrić (1994.) za učenje o ljudskim potrebama i za upravljanje problemnim situacijama. U izradi modela polazi se od teze da je čovjek slobodno biće koje upravo zbog slobode izbora postaje odgovorno za svoj izbor (Satinover, 2002.; Goswami, 2006.). Model se oslanja na teoriju potreba Maslowa (1982.) i Glassera (1985.) te Glasserovu (2004.) teoriju izbora. Primjenjuje se za podučavanje djece i odraslih. U podučavanju je pojedinac aktivno uključen u rješavanje problema, a voditelj procesa učenja vodi pojedinca u rješavanju problema. Aktivnost učenja odvija se razgovorom uz pomoć figure čovjeka (ranije poznata pod nazivom lutka-vodič) te znakova za pet potreba koje osoba može postavljati na prečke potrebomjera figure čovjeka. Na taj način osoba pokazuje razinu zadovoljenja vlastitih potreba. Figura čovjeka pruža mogućnost zornog prikazivanja uzroka nastanka problema i njihova rješavanja, pa se koristi s djecom i odraslim osobama za razumijevanje i (samo)rješavanje problema. Figura čovjeka autoričina je izvorna kreacija koja ima status patenta (Modrić, 1998.).

UPS model se koristi za prevenciju sukoba (prepoznavanje potreba i osiguravanje uvjeta za njihovo zadovoljavanje) i za intervenciju u sukobe među djecom, između djece i odraslih te među odraslima. Razvoj osobne i društvene odgovornosti djeteta potiče se iznutra (odgovornim zadovoljavanjem potreba), a ne izvana poštivanjem pravila. Glavni elementi UPS modela jesu: **1. specifična UPS metoda** (provodi se u pet koraka), **2. figura čovjeka** (omogućuje vizualizaciju potreba i baratanje konkretiziranim znakovima), **3. specifičan pristup odgojitelja** (bitno se razlikuje od tradicionalnog pristupa odgoju).

1. Specifičnom UPS metodom se analizira i rješava problemna situacija kroz pet koraka. To je sustavna metoda raščlambe osnovnog problema i potreba koji su u osnovi sukoba. Prije rješavanja nekog problema potrebno je prepoznati radi li se o vlastitom, tuđem ili zajedničkom problemu, kako bi se u tim situacijama UPS

metoda ili metoda pet koraka koristila na odgovarajući način. Koraci UPS pristupa rješavanju problema jesu:

1. korak: **problem** (iznijeti ili saznati problem),
2. korak: **želja** (iznijeti ili saznati želju),
3. korak: **potreba** (iznijeti ili saznati potrebu),
4. korak: **izbor** (saznati ili iznijeti i izvršiti izbor),
5. korak: **samoprocjena** (iznijeti ili saznati procjenu).

Ova se metoda može koristiti u svim problemnim situacijama uz pomoć figure čovjeka, ali i bez nje.

Slika 1: Figura čovjeka

2. Figura čovjeka s dva lica (sretno i nesretno) predočuje kako čovjek zadovoljava svoje temeljne potrebe. Pomoću nje i odrasla osoba i dijete predškolske dobi mogu prepoznati fiziološke i psihičke potrebe, saznati kako ih čovjek zadovoljava te što će se dogoditi ako ih ne zadovolji ili ako ih zadovolji ugrožavajući drugu osobu. Rješavajući problem pomoću figure čovjeka, osoba jasno vidi tko osjeća problem, zašto i kako je problem nastao te koje su njegove posljedice. Osoba spoznaje pomoću kojih ljudi, predmeta i aktivnosti može zadovoljiti svoje potrebe te na figuri čovjeka zorno pokazuje stupanj frustracije koju osjeća kada ne dobiva ono što želi. Osoba također spoznaje kako se i zašto ljudi ponašaju različito, ali i shvaća da je svako ponašanje uvijek vođeno istim ciljem: zadovoljiti neku potrebu. Sustav ponašanja na figuri čovjeka prikazan je tako da dijete/odrasla osoba može bilježiti i u njega

“spremati” svoje načine “ponašanja”. Osoba može birati i vrednovati svaki svoj postupak i tako dobivati zorne povratne informacije o njegovoj učinkovitosti. Figura čovjeka je konkretizacija teorijskih postavki i povezuje teorijsku i praktičnu razinu u integriranu cjelinu. Figura služi da se teorijske postavke učine dostupnima djeci i odraslima (Modrić, 1999).

Slika 2: Rješavanje vlastitog problema pomoću figure čovjeka

3. Specifičan pristup odgojitelja u UPS modelu jest suvremeni pristup odgoju. Taj se pristup odražava u filozofiji odgoja i odnosa prema djetetu i u konkretnim postupcima koji se bitno razlikuju u osobinama i ponašanju tradicionalnog odgojitelja i odgojitelja – voditelja u UPS modelu (Modrić, 2007.). UPS pristup polazi od suvremenog shvaćanja uloge odgojitelja u odgoju i obrazovanju. Karakterizira ga dominantan položaj djeteta u odnosu s odgojiteljem. Uloga odgojitelja je u stvaranju uvjeta za poticanje razvoja i učenja djeteta, u kojima će ono samostalno bolje učiti, a ne u kojima će se dijete bolje poučavati. Odgojitelj težište stavlja na sam proces, a ne na rezultat rada. U rješavanju problema/sukoba, odgojitelj primjenjuje UPS metodu. On razgovorom vodi dijete kako bi ono riješilo problem, a ne odgojitelj. Stoga se može reći da se u UPS modelu odgojitelj ponaša suprotno od tradicionalnog odgojitelja.

Tradicionalan pristup odgoju karakterizira dominantan položaj odgojitelja u odnosu s djetetom. Uloga odgojitelja je u izravnom poučavanju djece - prenošenju znanja. Odgojitelj težište stavlja na rezultat, a ne na proces rada. Odgojitelj ima ulogu nadređene osobe, a dijete podređene, tj. osobe koja sluša i izvršava što nadređena osoba zahtijeva. U rješavanju problema/sukoba, odgojitelj nameće rješenje problema. On druge osobe prisiljava na primjereno ponašanje, koje određuje prema vlastitu

sudu. Postupci rješavanja problema tradicionalnog odgojitelja mogu se svesti (prikazati) na četiri koraka. Koraci su:

1. korak: saznati tko je kriv (*Tko je uzeo loptu?*),
2. korak: vrednovati - suditi (*Ti si već dosta imao loptu.*),
3. korak: preuzeti problem i riješiti ga nuđenjem rješenja (*Igrajte se zajedno. Uzmi drugu loptu.*),
4. korak: kazniti krivca (*Kad se ne želite lijepo igrati, loptu ću spremi.*) (Modrić, 1999).

Dakle, koraci u tradicionalnom pristupu rješavanju problema potpuno su različiti od koraka navedenih u UPS pristupu.

Problemi i ciljevi istraživanja

Procjena važnosti pojedinih znanja i vještina u nekoj profesiji kao i samoprocjena kompetentnosti stručnjaka, važan je doprinos unapređivanju svake profesije pa tako i odgojiteljske. U vezi s time u ovom istraživanju su postavljena dva problema. Prvi problem je usmjeren na pitanje smatraju li odgojitelji znanja i vještine za upravljanje problemnim situacijama važnima za svoj svakodnevni rad u odgoju i obrazovanju, dok je drugi problem usmjeren na pitanje postoje li razlike u ovladanosti znanjima i vještinama s obzirom jesu li ili nisu završili UPS edukaciju. Iz tako postavljenih problema proizlaze ciljevi istraživanja. Prvi cilj ovog istraživanja je ispitati stavove odgojitelja prema nekim specifičnim znanjima i vještinama koje su važne za njihov svakodnevni rad, osobito za upravljanje problemnim situacijama. Zanima nas koliko ta znanja i vještine odgojitelji procjenjuju važnima za rad i koliko su istima ovladali. Drugi cilj je ustanoviti postoji li razlika u procjeni između odgojitelja koji su bili uključeni u UPS edukaciju i onih koji nisu bili uključeni u nju. Sukladno ciljevima postavljene su dvije hipoteze:

1. Hipoteza: Odgojitelji koji su završili UPS edukaciju ova znanja i vještine smatraju važnijima za svoj svakodnevni rad od odgojitelja koji to nisu.

2. Hipoteza: Postoji razlika u razini ovladanosti znanjima i vještinama kod odgojitelja koji su završili UPS edukaciju od odgojitelja koji to nisu.

Uzorak i postupak istraživanja

U istraživanju su sudjelovali odgojitelji iz pet dječjih vrtića. To su dječji vrtić Grigor Vitez u Samoboru i četiri dječja vrtića u Zagrebu: Prečko, Vedri dani, Bukovac i Trnsko što je vidljivo u Tablici 1. Ukupno je bilo zamoljeno 190 odgojitelja da ispune upitnik. Zbog djelomično ispunjenog upitnika dio je upitnika eliminiran pa

uzorak čini 155 odgojitelja. Od ukupno 155 odgojitelja 69 (44,5%) ih je završilo UPS edukaciju (prvi i drugi stupanj), a 86 (55,5%) odgojitelja nije. Od 69 odgojitelja 55 (35,5%) ih je završilo 1. stupanj UPS edukacije, a 14 (9,0%) drugi stupanj.

Tablica 1: Dječji vrtići i broj odgojitelja koji su sudjelovali u istraživanju

DJEČJI VRTIĆ	BROJ ODGOJITELJA	%
Grigor Vitez	30	19,4
Prečko	51	32,9
Vedri dani	33	21,3
Bukovac	34	21,9
Trnsko	7	4,5
Ukupno	155	100,0

Prosječna duljina radnog staža odgojitelja je 22,39 godina, a standardna devijacija 9,418 za odgojitelje koji su završili UPS edukaciju (Tablica 2). Za odgojitelje koji nisu završili UPS edukaciju prosječna duljina radnog staža je 13,11 godina, a standardna devijacija 10,987. Iz podataka je vidljivo da je za 9,28 godina prosječna duljina staža veća kod odgojitelja koji su završili UPS edukaciju u odnosu na one koji to nisu. Ukupno za uzorak od 147 odgojitelja (8 nije upisalo svoje podatke o stažu) prosječna duljina radnog staža je 17,28 godina, a standardna devijacija 11,274.

Tablica 2: Prosječna duljina radnog staža i standardna devijacija

ODGOJITELJI	N	M	SD
koji su završili UPS edukaciju	69	22,39	9,418
koji nisu završili UPS edukaciju	86	13,11	10,987
Ukupno (koji su upisali podatke o stažu)	147	17,28	11,274

Istraživanje je provedeno u dječjim vrtićima u 4. mjesecu 2011./2012. pedagoške godine. Prije istraživanja, ravnatelji dječjih vrtića su zamoljeni za dopuštenje da se u njihovom vrtiću provede istraživanje. Dio je upitnika distribuiran u neposrednom kontaktu s ravnateljem, odnosno pedagogom vrtića, a dio je poslan poštom na adresu vrtića čiji su ravnatelji prethodno kontaktirani. Upitnici su sadržavali objašnjenje o svrsi ispitivanja i upute, a također je naglašena anonimnost ispitanika.

Mjerni instrument

Za potrebe ovog istraživanja sastavljen je *Upitnik o znanjima i vještinama odgojitelja*. Upitnik se sastoji od tri dijela. Prvi dio upitnika odnosi se na opće podatke o ispitaniku: broj godina staža na poslovima odgojitelja, da li je završena UPS edukacija i koji stupanj, a drugi dio se odnosi na profesionalne kompetencije. U trećem dijelu upitnika ispitanicima je ostavljena mogućnost otvorenih odgovora. Njih se zamolilo da upišu i procijene znanja i vještine za koja drže da su važni, a nisu navedeni u upitniku. Također ih se zamolilo da upišu i procijene na isti način znanja i vještine kojima su ovladali, a koji nisu navedeni u upitniku.

U upitniku su navedena znanja i vještine za prepoznavanje i zadovoljavanje vlastitih temeljnih potreba i potreba drugih, te za rješavanje problema/sukoba u situacijama: a) kad problem osjeća odgojitelj (PO), b) kad problem osjeća dijete (PD) i c) kad problem osjeća odgojitelj i dijete/djeca (POD). Ta znanja i vještine su uvrštene u skale kompetencije: *Skala procjene važnosti znanja i vještina* i *Skala samoprocjene ovladanosti znanjima i vještinama (samoprocjena kompetentnosti)*. Obje se skale sastoje od popisa istih znanja i vještina, samo što jedna mjeri njihovu važnost, a druga ovladanost znanjima i vještinama. Skale sadrže 45 čestica od kojih se 28 odnosi na znanja i 17 na vještine, a raspon odgovora je od 1 do 5. Ispitanici su na *Skali procjene važnosti* od 1 do 5 stupnjeva (1 = uopće nije važno; 2 = djelomično je važno; 3 = ne mogu se odlučiti; 4 = prilično je važno; 5 = jako je važno) procijenili koliko su u svakodnevnom radu odgojitelja važna znanja i vještine navedene u upitniku. Na *Skali samoprocjene ovladanosti* ispitanici su od 1 do 5 (1 = uopće nisam ovladala(o); 2 = djelomično sam ovladala(o); 3 = ne mogu se odlučiti; 4 = u većoj mjeri sam ovladala(o); 5 = potpuno sam ovladala(o) procijenili koliko su ovladali navedenim znanjima i vještinama. Upitnikom su ispitani stavovi odgojitelja prema znanjima i vještinama koji su važni za rad odgojitelja u dječjem vrtiću. Upitnikom se željelo saznati koja znanja i vještine odgojitelji smatraju važnim za posao odgojitelja, te koliko su ovladali tim znanjima i vještinama.

Metode obrade podataka

Prikupljeni podaci su obrađeni pomoću SPSS-a 16,0 programa za statističku obradu podataka. Podaci su podvrgnuti faktorskoj analizi, a hipoteze su testirane putem analize varijanci razlika dvije skupine ispitanika na ekstrahiranim faktorima. Rezultati testiranja pretpostavki primjerenosti podataka za faktorsku analizu pomoću Kaiser-Meyer-Olkinovog i Bartlettovog testa prikazani su u Tablici 3 i 4.

Tablica 3: Testiranje pretpostavki primjerenosti podataka za Skalu važnosti za faktorsku analizu (Kaiser-Meyer-Olkinov i Bartlettov test te Cronbachov alfa koeficijent)³

Kaiser-Meyer-Olkinov test uzorkovanja podudarnosti		,998
		5519,685
Bartlettov test	Stupnjevi slobode	990
	Značajnost	,000
Cronbachov alfa koeficijent		,960

Tablica 4: Testiranje pretpostavki primjerenosti podataka za Skalu ovladanosti za faktorsku analizu (Kaiser-Meyer-Olkinov i Bartlettov test te Cronbachov alfa koeficijent)

Kaiser-Meyer-Olkinov test uzorkovanja podudarnosti		,934
		6403,868
Bartlettov test	Stupnjevi slobode	990
	Značajnost	,000
Cronbachov alfa koeficijent		974

S obzirom na vrijednosti Kaiser-Meyer-Olkinove mjere, ocjenjujemo da Skala važnosti ima vrlo dobre, a Skala ovladanosti odlične vrijednosti indeksa. Vrijednost Bartlettovog testa za obje skale također je zadovoljavajuća, kao i Cronbach alfa koeficijent pouzdanosti, što ukazuje na zadovoljavajuću unutarnju konzistenciju primijenjenog mjernog instrumenta.

Rezultati i rasprava

Prvi dio obrade podataka se odnosi na faktorsku analizu 45 varijabli *Upitnika o znanjima i vještinama odgojitelja*. Subskala važnosti i subskala ovladanosti su prema Scree plotu pokazale četverofaktorsku strukturu. Pojedinačna vrijednost svakog faktora veća je od jedan, što odgovara postavkama Kaiser-Gutmannovog kriterija. Faktorska analiza (varimax rotacijom) izlučila je 4 faktora za Skalu važnosti, koji objašnjavaju ukupno 55,48% varijance i 4 faktora za Skalu ovladanosti koji objašnjavaju ukupno 61,82% varijance (Tablica 5).

³ Procjenjivanje Kaiser-Meyer-Olkinova indeksa: Kaiser i Rice su dali sljedeću skalu: oko 0,90-odličan; 0,80-vrlo dobar; oko 0,70-dobar, oko 0,60-srednji, oko 0,50-loš, niži od 0,50-neprihvatljiv (Fulgosi, 1984.).

Tablica 5: Faktori, broj čestica, postotak objašnjene varijance za Skalu **procjene važnosti znanja i vještina** i Skalu **samoprocjene ovladanosti znanjima i vještinama**

Faktori	Br. čestica	% varijance
Subskala procjene važnosti znanja i vještina		
1. Znanja i vještine za rješavanje problema/sukoba	19	23,39
2. Znanja i vještine za prepoznavanje i odgovorno zadovoljavanje potreba	14	14,80
3. Znanja i vještine za razumijevanje uloge odgojitelja u situacijama: PO, PD i POD i primjenu UPS metode	7	8,68
4. Znanja i vještine vezano općenito za probleme/sukobe	5	8,61
Ukupno	45	55,48
Subskala samoprocjene ovladanosti znanjima i vještinama		
1. Znanja i vještine vezano općenito za probleme/sukobe	17	22,49
2. Znanja i vještine za prepoznavanje i odgovorno zadovoljavanje potreba te za razumijevanje uloge odgojitelja u situacijama: PO, PD i POD	19	19,77
3. Znanja i vještine za razlikovanje tradicionalnog pristupa od humanističkih pristupa rješavanju problema	6	12,47
4. Znanja i vještine za primjenu UPS metode	3	7,09
Ukupno	45	61,82

Iz podataka prikazanih u Tablici 5 je vidljivo da prvi faktor za subskalu **važnosti** ima najveći udio (23,39%) u ukupnoj varijanci te ima najvišu vrijednost u objašnjenju manifestnih varijabli. Nešto manji udio (14, 80%) ima drugi faktor, zatim treći (12,47%), a najmanje (8,61%) četvrti faktor pa ima i najmanju vrijednost u objašnjenju manifestnih varijabli. Za subskalu **ovladanosti** također, prvom faktoru pripada najveći dio (22,49%) od ukupne varijance pa ima najvišu vrijednost u objašnjenju manifestnih varijabli. Manji udio (19,77%) ima drugi faktor, zatim treći (8,68%) i najmanje (7,09%) četvrti faktor pa ima i najmanju vrijednost u objašnjenju manifestnih varijabli.

Faktor 1 za Skalu procjene važnosti koji ima najveću vrijednost može se nazvati „Znanja i vještine za rješavanje problema/sukoba“ (Tablica 6), a karakteriziraju ga čestice koje se odnose na: poznavanje vlastitog stila ponašanja, posljedice sukoba; razlikovanje odgojiteljevog i djetetovog problema, tradicionalnih uvjerenja/pristupa od humanističkih; prepoznavanje situacije u kojoj odgojitelj nameće djetetu rješe-

Tablica 6: Faktorska struktura subskale za Skalu procjene važnosti znanja i vještina (sivo su označene čestice, znanja i vještine, koje su odgojitelji procijenili važnima za svoju struku i istima su ovladali)

Čestice	Faktori			
	1	2	3	4
Koliko smatrate da je u svakodnevnom radu odgojitelja važno	1	2	3	4
22. Poznavanje vlastitog stila ponašanja	,576			
23. Razlikovanje što je odgojitelj, djetetov, a što zajednički problem	,536		,380	
24. Poznavanje posljedica destruktivnog i konstruktivnog rješavanja problema/sukoba	,537			,346
25. Vještine za konstruktivno rješavanje problema/sukoba	,389			
26. Razlikovanje tradicionalnog pristupa od humanističkih pristupa rješavanju problema	,552			
27. Prepoznavanje situacije u kojoj odgojitelj nameće djetetu svoja rješenja problema/sukoba	,592			
28. Razlikovanje uvjerenja tradicionalnog odgojitelja od uvjerenja odgojitelja humanistički orijentiranih	,579			
31. Razumijevanje odgojiteljeve potrebe(a) i potrebe(a) koju dijete nije zadovoljilo	,532	,426		,405
32. Razumijevanje odgojiteljevih i djetetovih oblika ponašanja (izbora)	,598	,514		
33. Razumijevanje odgojiteljeve samoprocjene i samoprocjene djeteta	,635			
34. Vještina iskazivanja vlastitog problema	,755			
35. Vještina iskazivanja vlastite želje	,778			
36. Vještina iskazivanja vlastite nezadovoljene potrebe	,724			
37. Vještina iskazivanja samoprocjene	,761			
38. Vještina postavljanja pitanja vezanih za problem	,832			
39. Vještina postavljanja pitanja vezanih za želju	,849			
40. Vještina postavljanja pitanja vezanih za nezadovoljenu potrebu	,857			
41. Vještina postavljanja pitanja vezanih za izbor	,841			
42. Vještina postavljanja pitanja vezanih za samoprocjenu	,798			
1. Poznavanje temeljnih potreba koje nas motiviraju na ponašanje			,543	
2. Vještine za prepoznavanje nezadovoljene potrebe(a)			,525	
3. Razumijevanje važnosti poučavanja djece predškolske dobi o temeljnim potrebama i njihovu zadovoljavanju	,370	,501		
4. Vještine za poučavanje djece predškolske dobi o temeljnim potrebama i njihovu zadovoljavanju		,549		

5. Razlikovanje odgovornih od neodgovornih (ugrožavajućih) oblika ponašanja	,647	
6. Poznavanje granica u odnosu (odgovornog ponašanja): prema sebi, drugima i prema imovini	,597	
7. Razumijevanje važnosti poučavanja djece do 6. godine života odgovornim načinima rješavanja problem/sukoba	,538	,360
8. Vještine za odgovorno ponašanje prema sebi, drugima i prema imovini	,616	
9. Razlikovanje potreba od želja	,418	
10. Poznavanje povezanosti zadovoljavanja potreba sa psihološkim zdravljem pojedinca	,508	,343
11. Poznavanje sastavnica ponašanja (mišljenje, aktivnost, osjećaji i fiziologija) te našeg utjecanja na njih	,627	,338
16. Razumijevanje uloge odgojitelja kao modela u poticanju razvoja socijalnih kompetencija djece do 6. godine života	,524	
29. Razumijevanje odgojiteljevog problema i problema koji osjeća dijete	,484	,563
30. Razumijevanje odgojiteljeve želje i onoga što dijete želi	,490	,493
12. Prepoznavanje osobe koja osjeća problem (odgojitelj/dijete)	,469	,540
13. Razumijevanje uloge odgojitelja u situaciji u kojoj odgojitelj osjeća problem	,365	,607
14. Razumijevanje uloge odgojitelja u situaciji u kojoj dijete osjeća problem	,378	,709
15. Razumijevanje uloge odgojitelja u situaciji u kojoj zajedno (odgojitelj i dijete) osjećaju problem	,477	,635
43. Vještine za primjenu UPS metode u problemnim situacijama/ sukobima	,353	,623
44. Vještine za primjenu UPS metode uz pomoć figure čovjeka (ranije lutka vodič) u odnosima s djecom	,573	
45. Vještine za primjenu UPS metode uz pomoć figure čovjeka u odnosima s odraslima	,548	
17. Razumijevanje uzroka nastanka problema/sukoba		,659
18. Prepoznavanje pozitivne strane sukoba		,751
19. Vještine za upravljanje vlastitim emocijama		,641
20. Poznavanje vlastitih ograničenja u spoznavanju stvarnosti	,400	,651
21. Poznavanje stilova ponašanja: suprotstavljanje, popuštanje, povlačenje, rješavanje problema i njihove učinkovitosti	,350	,663

nja problema; razumijevanje odgojiteljeve i djetetove nezadovoljene potrebe, izbora i samoprocjene; vještine konstruktivnog rješavanja problema, vještine iskazivanja vlastitog problema, želje, nezadovoljene potrebe, samoprocjene, kao i vještine postavljanja pitanja o istome.

Faktor 2 može se definirati kao „Znanja i vještine za prepoznavanje i odgovorno zadovoljavanje potreba“ jer se odnosi na: poznavanje motivacije ponašanja, granica u odnosu, povezanosti potreba sa zdravljem, sastavnice ponašanja; razumijevanje važnosti poučavanja o potrebama, uloge (modela) odgojitelja, odgojiteljevog i djetetovog problema i želje; razlikovanje odgovornog od neodgovornog ponašanja, potreba od želja; vještine prepoznavanja nezadovoljene potrebe, odgovornog ponašanja i poučavanja djece o potrebama.

Faktor 3 „Znanja i vještine za razumijevanje uloge odgojitelja u situacijama: PO, PD i POD i primjenu UPS metode“ povezuju čestice koje se odnose na: prepoznavanje vlasnika problema; razumijevanje uloge odgojitelja u situacijama: PO, PD i POD; vještine za primjenu UPS metode pomoću figure čovjeka.

Faktor 4 kao „Znanja i vještine vezano općenito za probleme/sukobe“ obuhvaća čestice usmjerene na: prepoznavanje pozitivne strane sukoba; razumijevanje uzroka nastanka sukoba; poznavanje ograničenja percepcije i na vještine upravljanja emocijama.

U Tablici 6 prikazana je faktorska struktura subskele za Skalu samoprocjene **ovladanosti** znanjima i vještinama. Vidljivo je kako čestica 30 (razumijevanje odgojiteljeve želje i onoga što dijete želi) postiže visoku korelaciju s faktorom broj 1 (znanja i vještine za rješavanje problema/sukoba), odnosno postiže značajnu saturaciju s faktorom 2 (znanja i vještine za prepoznavanje i odgovorno zadovoljavanje potreba) kojem sadržajno pripada i s faktorom 1 (znanja i vještine za rješavanje problema/sukoba), što govori o korelaciji između znanja za prepoznavanje i odgovorno zadovoljavanje potreba te za rješavanje problema/sukoba. Osim, toga govori i o teškoći jasne klasifikacije.

Faktor 1 za Skalu procjene ovladanosti ima najveću vrijednost i može se nazvati „Znanja i vještine vezano općenito za probleme/sukobe“ (Tablica 7), a pripadaju mu čestice koje se odnose na: razumijevanje uloge odgojitelja u situaciji kada odgojitelj osjeća problem, odgojiteljevih i djetetovih izbora, samoprocjene, uzroka nastanka sukoba; prepoznavanje njegove pozitivne strane; vještine za upravljanje vlastitim emocijama, iskazivanja vlastitog problema, želje, nezadovoljene potrebe, samoprocjene, vještine postavljanja pitanja o istome.

Faktor 2 „Znanja i vještine za prepoznavanje i odgovorno zadovoljavanje potreba te za razumijevanje uloge odgojitelja u situacijama: PO, PD i POD“ karakteriziraju čestice koje se odnose na poznavanje: motivacije ponašanja, granica u odnosu,

Tablica 7: Faktorska struktura subskale za Skalu samoprocjene ovladanosti znanjima i vještinama (sivo su označene čestice, znanja i vještine, koje su odgojitelji procijenili važnima za svoju struku i istima su ovladali)

Čestice	Faktori			
	1	2	3	4
Koliko ste sigurni da ste ovladali				
13. Razumijevanje uloge odgojitelja u situaciji u kojoj odgojitelj osjeća problem	,429	,399	,386	
17. Razumijevanje uzroka nastanka problema/sukoba	,470	,448		
18. Prepoznavanje pozitivne strane sukoba	,492	,403		
19. Vještine za upravljanje vlastitim emocijama	,467	,451		
20. Poznavanje vlastitih ograničenja u spoznavanju stvarnosti	,537	,379		
25. Vještine za konstruktivno rješavanje problema/sukoba	,592	,467		
32. Razumijevanje odgojiteljevih i djetetovih oblika ponašanja (izbora)	,587		,488	
33. Razumijevanje odgojiteljeve samoprocjene i samoprocjene djeteta	,573		,445	
34. Vještina iskazivanja vlastitog problema	,737			
35. Vještina iskazivanja vlastite želje	,729			
36. Vještina iskazivanja vlastite nezadovoljene potrebe	,729			
37. Vještina iskazivanja samoprocjene	,678	,419		
38. Vještina postavljanja pitanja vezanih za problem	,825			
39. Vještina postavljanja pitanja vezanih za želju	,818			
40. Vještina postavljanja pitanja vezanih za nezadovoljenu potrebu	,813			
41. Vještina postavljanja pitanja vezanih za izbor	,817			
42. Vještina postavljanja pitanja vezanih za samoprocjenu	,748			
1. Poznavanje temeljnih potreba koje nas motiviraju na ponašanje		,680		
2. Vještine za prepoznavanje nezadovoljene potrebe(a)		,613		
3. Razumijevanje važnosti poučavanja djece predškolske dobi o temeljnim potrebama i njihovu zadovoljavanju		,577		
4. Vještine za poučavanje djece predškolske dobi o temeljnim potrebama i njihovu zadovoljavanju		,667		
5. Razlikovanje odgovornih od neodgovornih (ugrožavajućih) oblika ponašanja		,708		
6. Poznavanje granica u odnosu (odgovornog ponašanja): prema sebi, drugima i prema imovini		,602		
7. Razumijevanje važnosti poučavanja djece do 6. godine života odgovornim načinima rješavanja problem/sukoba		,588		

---

8. Vještine za odgovorno ponašanje prema sebi, drugima i prema imovini	,597	
9. Razlikovanje potreba od želja	,616	
10. Poznavanje povezanosti zadovoljavanja potreba sa psihološkim zdravljem pojedinca	,590	,384
11. Poznavanje sastavnica ponašanja (mišljenje, aktivnost, osjećaji i fiziologija) te našeg utjecanja na njih	,649	
12. Prepoznavanje osobe koja osjeća problem (odgojitelj/dijete)	,534	
14. Razumijevanje uloge odgojitelja u situaciji u kojoj dijete osjeća problem	,452	,400
15. Razumijevanje uloge odgojitelja u situaciji u kojoj zajedno (odgojitelj i dijete) osjećaju problem	,390	,512 ,386
16. Razumijevanje uloge odgojitelja kao modela u poticanju razvoja socijalnih kompetencija djece do 6. godine života	,390	,451
21. Poznavanje stilova ponašanja: suprotstavljanje, popuštanje, povlačenje, rješavanje problema i njihove učinkovitosti	,418	,564
22. Poznavanje vlastitog stila ponašanja	,416	,484
23. Razlikovanje što je odgojitelj, djetetov, a što zajednički problem	,442	,516
24. Poznavanje posljedica destruktivnog i konstruktivnog rješavanja problema/sukoba	,391	,593
26. Razlikovanje tradicionalnog pristupa od humanističkih pristupa rješavanju problema		,659
27. Prepoznavanje situacije u kojoj odgojitelj nameće djetetu svoja rješenja problema/sukoba		,671
28. Razlikovanje uvjerenja tradicionalnog odgojitelja od uvjerenja odgojitelja humanistički orijentiranih		,718
29. Razumijevanje odgojiteljevog problema i problema koji osjeća dijete	,411	,682
30. Razumijevanje odgojiteljeve želje i onoga što dijete želi	,432	,701
31. Razumijevanje odgojiteljeve potrebe(a) i potrebe(a) koju dijete nije zadovoljilo	,498	,604
43. Vještine za primjenu UPS metode u problemnim situacijama/sukobima	,390	,674
44. Vještine za primjenu UPS metode uz pomoć figure čovjeka (ranije lutka vodič) u odnosima s djecom		,865
45. Vještine za primjenu UPS metode uz pomoć figure čovjeka u odnosima s odraslima		,859

---

veze između potreba i zdravlja, sastavnica ponašanja, stilove ponašanja kao i vlastitog stila, posljedice sukoba; razlikovanje potreba od želja, odgojiteljevog, djetetovog i zajedničkog problema, odgovornih od neodgovornih ponašanja, vlasnika problema; razumijevanje važnosti poučavanja djece o potrebama, sukobima, uloge odgojitelja u situacijama PO, PD i POD, izbora i samoprocjene; vještine za prepoznavanje nezadovoljene potrebe, poučavanje djece o potrebama, odgovorno ponašanje.

Faktor 3 ističe čestice razlikovanja tradicionalnih uvjerenja/pristupa od humanističkih rješavanju problema, prepoznavanje situacije u kojoj odgojitelj nameće djetetu rješenja problema, razumijevanja odgojiteljevog i djetetovog problema, želje, nezadovoljene potrebe pa se može nazvati „Znanja i vještine za razlikovanje tradicionalnog pristupa od humanističkih pristupa rješavanju problema“.

Faktor 4 odnosi se na vještine za primjenu UPS metode (pomoću figure čovjeka i bez nje) u problemnim situacijam s djecom i odraslima stoga se može nazvati „Znanja i vještine za primjenu UPS metode“.

U Tablici 7 vidljivo je da nema čestica koje ne postižu značajne korelacije u svojem pripadajućem faktoru stoga ne bi trebale pripadati nekom drugom faktoru. Kod čestice broj 19 (vještine za upravljanje vlastitim emocijama) vidljiva je podjednaka saturacija u 1. faktoru (znanja i vještine za rješavanje problema/sukoba) kojem čestica sadržajno pripada i 2. faktoru (znanja i vještine za prepoznavanje i odgovorno zadovoljavanje potreba), što ukazuje na visoku povezanost sa znanjima i vještinama vezano općenito za probleme/sukobe te sa znanjima i vještinama za odgovorno zadovoljavanje potreba.

Faktorska struktura subscale važnosti u usporedbi s faktorskom strukturom subscale ovladanost, pokazuje da se faktorske strukture preklapaju u većoj mjeri u 1. i 2. faktoru, a u 3. i 4. uopće nema preklapanja. Znači, od 45 čestica za 24 čestice znanja i vještina koje su odgojitelji procijenili važnima za njihovu struku procijenili su da su i istima ovladali, što je prikazano sivom bojom u Tablici 6 i 7.

U nastavku su prikazani podaci analize varijance koja je provedena u cilju testiranja hipoteza. Odgojitelji su podijeljeni u dvije skupine, ovisno o tome jesu li ili nisu završili UPS edukaciju. Razlike u tim dvijema skupinama ispitanika testirane su na ekstrahiranim faktorima svake Skale posebno.

Iz podataka koji su prikazani u Tablici 8 je vidljivo da se dvije skupine odgojitelja međusobno statistički značajno ne razlikuju u procjenama važnosti znanja i vještina s obzirom na to jesu li ili nisu pohađali UPS edukaciju. Stoga odbacujemo postavljenu hipotezu kojom smo pretpostavili da odgojitelji koji su završili UPS edukaciju ova znanja i vještine smatraju važnijima za svoj svakodnevni rad od odgojitelja koji nisu završili UPS edukaciju.

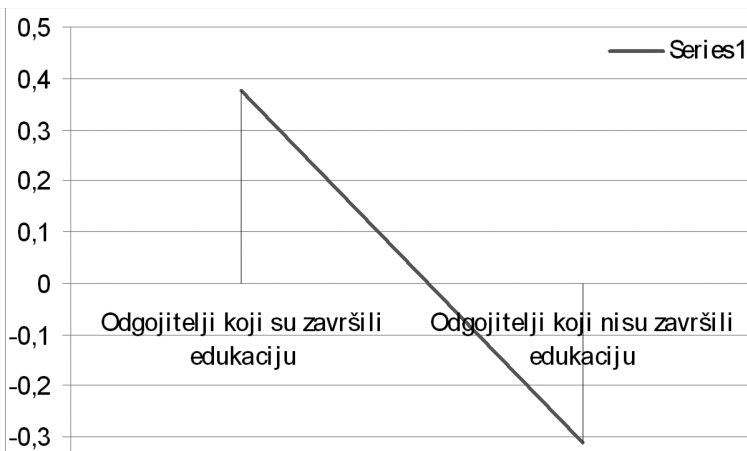
Tablica 8: Vrijednosti i značajnost f-omjera razlika među odgojiteljima s obzirom na završenu UPS edukaciju – Skala procjene važnosti znanja i vještina

FAKTOR	F	Sig.
1. Znanja i vještine za rješavanje problema/sukoba	,398	,529
2. Znanja i vještine za prepoznavanje i odgovorno zadovoljavanje potreba	,561	,455
3. Znanja i vještine za razumijevanje uloge odgojitelja u situacijama: PO, PD i POD i primjenu UPS metode	,200	,655
4. Znanja i vještine vezano općenito za probleme/sukobe	,035	,851

Tablica 9: Vrijednosti i značajnost f-omjera razlika među odgojiteljima s obzirom na završenu UPS edukaciju - Skala procjene ovladanosti znanjima i vještinama

FAKTOR	F	Sig.
1. Znanja i vještine vezano općenito za probleme/sukobe	2,558	,112
2. Znanja i vještine za prepoznavanje i odgovorno zadovoljavanje potreba te za razumijevanje uloge odgojitelja u situacijama: PO, PD i POD	,431	,513
3. Znanja i vještine za razlikovanje tradicionalnog pristupa od humanističkih pristupa rješavanju problema	2,449	,120
4. Znanja i vještine za primjenu UPS metode	19,996	,000

Iz podataka prikazanih u Tablici 9 proizlazi da se odgojitelji koji su završili UPS edukaciju od odgojitelja koji je nisu završili razlikuju u procjeni ovladanosti znanjima i vještinama za primjenu UPS metode, na način da prva skupina odgojitelja procjenjuje da je tim znanjima i vještinama ovladala u većoj mjeri u odnosu na drugu skupinu odgojitelja (grafikon 1).

Grafikon 1: Vrijednosti grupnih centroida na faktoru „Znanja i vještine za primjenu UPS metode“ dviju skupina odgojitelja

Zaključci

Ovo istraživanje provedeno na uzorku 155 odgojitelja pokazalo je da između odgojitelja koji su bili uključeni u UPS edukaciju i onih koji to nisu, ne postoji statistički značajna razlika u njihovoj procjeni koliko su u svakodnevnom radu odgojitelja važna analizirana znanja i vještine. Međutim, istraživanje je pokazalo da postoji statistički značajna razlika u njihovoj samoprocjeni koliko su ovladali tim znanjima i vještinama, u smjeru procjene veće kompetencije odgojitelja koji su završili UPS edukaciju. Za 24 čestice znanja i vještina koje su odgojitelji procijenili važnima za njihovu profesiju procijenili su da su i istima ovladali. Takav rezultat može se objasniti obrazovnim razlikama odgojitelja nastalim po završetku UPS edukacije. Ta se razlika može povezati i s duljinom staža ispitanika. Naime, postoji razlika u prosječnoj duljini staža odgojitelja koji su završili UPS edukaciju za razliku od onih koji to nisu. Odgojitelji koji su završili UPS edukaciju u prosjeku imaju za 9,28 godina više staža u odnosu na one koji to nisu. Rezultati istraživanja (Dodig i Ricijaš, 2011.) govore u prilog obrazovnim razlikama, a ne samoj duljini staža ispitanika. Naime, spomenuti autori u svom istraživanju o profesionalnim kompetencijama socijalnih pedagoga došli su do rezultata da se najkompetentnijima procjenjuju socijalni pedagozi s više godina staža koji su završili i neke dodatne stručne i znanstvene edukacije. No, metoda samoprocjene samo je jedna od načina mjerenja kompetentnosti koju je nemoguće objektivno izmjeriti. Za objektivniju mjeru kompetentnosti za svaku osobu potrebno bi bilo dobiti podatke iz nekoliko izvora. Primjerice, osim samoprocjene ispitanika i procjenu njegove kompetentnosti od drugih stručnjaka, kolega na poslu, nadređenih, njegovih korisnika.

Praktična primjena rezultata istraživanja može se ogledati u sadržaju i načinu individualnog stručnog usavršavanja odgojitelja. Naime, može se preciznije birati tematiku i način provođenja radionica s odgojiteljima. U radionicama organiziranim za odgojitelje rad se može više usmjeriti na uvježbavanje određenih vještina za kompetentno ponašanje u određenim situacijama.

Rezultate ovog istraživanja relativiziraju i neke njegove slabosti. Prvo, istraživanje je provedeno na razmjerno malom i prigodnom uzorku. Prema tome, rezultate s većom mogućnošću generalizacije dobili bismo da je uzorak ispitanika bio nešto veći i slučajan. Nadalje, samoprocjenjivanje ispitanika moglo je utjecati na iskripljavanje rezultata na način da se ostavi bolji ili lošiji dojam na ispitivačicu ili bolji dojam na samoga sebe (društveno ili osobno poželjni odgovori). Sadržaj čestica, koji navodi znanja i vještine koje su naočigled vrlo važne u poslu odgojitelja, mogao je utjecati na motivaciju za iskripljavanjem rezultata i prikazivanjem sebe u pozitivnijem svjetlu. U budućim bi istraživanjima bilo korisno istražiti koje poželj-

ne kompetencije odgojitelja navode roditelji ili sama djeca korisnici usluga dječjeg vrtića. Također, bilo bi dobro organizirati longitudinalno istraživanje kompetencija odgojitelja. Prema tome, ovo istraživanje, kao i niz do sada objavljenih istraživanja usmjerenih evaluaciji UPS modela rada u predškolskim ustanovama prva takve vrste u našoj zemlji, otvaraju prostor za daljnja istraživanja.

Literatura

- Anić, V. (2003.). *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber.
- Argyle, M. (1986.). *The psychology of interpersonal behaviour*. Fourth edition. Harmondsworth: Penguin Books.
- Brdar, I. (1994.). Socijalna kompetencija i neki aspekti ličnosti. *Godišnjak Odsjeka za Psihologiju*, 3, 11 –19.
- Dodig, D. i Ricijaš, N. (2011.). Profesionalne kompetencije socijalnih pedagoga. U: Z. Pol-drugač, D. Bouillet i N. Ricijaš (ur.), *Socijalna pedagogija – znanost, profesija i praksa u Hrvatskoj* (str. 151-208). Zagreb: Edukacijsko rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- D' Zurilla, T. J. (1988.). Problem-Solving Therapies. U: K. S. Dobson. (ur.), *Handbook of Cognitive-Behavioral Therapies* (str. 211-245). London: The Guilford Press.
- Fulgosi, A. (1984.). *Faktorska analiza*. Zagreb: Školska knjiga.
- Glasser, W. (1985.). *Control Theory*. New York: Harper and Row Publishers.
- Glasser, W. (2004.). *Teorija izbora: Nova psihologija osobne slobode*. Zagreb: Alinea.
- Goswami, A. (2006.). *The Self-Aware Universe*. New York: Simon & Shuster Ltd.
- Marlowe, H. A. (1986.). Social Intelligence: Evidence for Multidimensionality and Construct Independence. *Journal of Educational Psychology*, 78(1), 52-58.
- Maslow, A. H. (1982.). *Motivacija i ličnost*. Beograd: Nolit.
- McClellan, D. E. i Katz, L. G. (2001.). Assessing Young Children's Social Competence. *ERIC Digest*.
- Mijatović, A. (2000.). *Leksikon temeljnih pedagoških pojmova*. Zagreb: Edip.
- Modrić, N. (1998.). Lutka kao kontrolni sustav. *Hrvatski glasnik intelektualnog vlasništva: Službeno glasilo Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo Republike Hrvatske*, 5(1), 20.
- Modrić, N. (1999.). *Lutka vodič za razumijevanje ljudskih potreba i za rješavanje sukoba*. Zagreb: Vlastita naklada.
- Modrić, N. i Šarić, Lj. (2002.). Model za učenje o ljudskim pravima. *Napredak*, 143,1, 113-117.
- Modrić, N. (2007.). Tradicionalan i humanistički pristup rješavanju problema u odgojnim grupama. U: V. Kadum (ur.), *Deontologija učitelja: Zbornik radova sa međunarodnog znanstvenog skupa, 2007. u Medulinu* (str. 503-514). Pula: Sveučilište Jurja Dobrile, Odjel za obrazovanje učitelja i odgojitelja.
- Modrić, N. (2009.). *Vrednovanje učinkovitosti modela upravljanja problemnim situacijama u odgojnim grupama*. Doktorska disertacija. Zagreb: Filozofski fakultet, Odsjek za pedagogiju Sveučilišta u Zagrebu.
- Raundalen, M. (1998.). *Agresivnost: Priručnik za savjetnike roditelja*. Zagreb: Udruženje Djeca Prva.

- Rixon, R. i Erwin, P. G. (1999). Measures of Effectiveness in a Short-term Interpersonal Cognitive Problem Solving Programme. *Counselling Psychology Quarterly*, 12(1), 87, 7.
- Satinover, J. (2002.). *The Quantum Brain: The Search for Freedom and the Next Generation of Man*. Publisher: Wiley & Sons Inc.
- Slunjski, E., Šagud, M. i Brajša-Žganec, A. (2006.). Kompetencije odgojitelja u vrtiću - organizaciji koja uči. *Pedagoška istraživanja*, 3(1), 45-57.
- Spajić-Vrkaš, V. (2004.). Strategije, metode i tehnike obrazovanja za ljudska prava. U: V. Spajić-Vrkaš (ur.), *Poučavati prava i slobode: Priručnik za učitelje osnovne škole* (155-162). Zagreb: Istraživačko-obrazovni centar za ljudska prava i demokratsko građanstvo, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Šarić, Lj. i Modrić, N. (2007.). Socijalna kompetencija odgojitelja u dječjem vrtiću. U: V. Previšić, N.N. Šoljan, i N. Hrvatić (ur.) *Pedagogija prema cjeloživotnom obrazovanju i društvu znanja* (Svezak 2.) (str. 685- 691). Zagreb: Hrvatsko pedagoško društvo.
- Uzelac, M. (2000.). *Za Svemire: Radionice miroljubivog rješavanja sukoba za osnovnu i srednju školu*. Zagreb: Mali korak-Centar za kulturu mira i nenasilja.
- Vlah, N. i Pinoza-Kukurin, Z. (2012.). Stavovi studenata Učiteljskog fakultet u Rijeci o obrascima ponašanja u socijalnim sukobima. *Napredak*, 153(1), 39-52.
- Zimmer, J. A. (2001.). *Možemo to riješiti: Rješavanje sukoba medijacijom: Priručnik za nastavnike*. Zagreb: Forum za slobodu odgoja.
- Žižak, A. (1997.). Kompetentnost odgojitelja za rad s djecom. U: M. Milanović (ur.), *Pomozimo im rasti* (str.15-20). Zagreb: Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske i UNICEF.
- Winkel, R. (1996.). *Djeca koju je teško odgajati*. Zagreb: Educa.

Competences of educators for effective management of problem situations

Summary

Social competence of educators includes some knowledge and skills important for effective management of problem situations in kindergartens. The aim of this research was to examine educators' attitudes towards some specific knowledge and skills which are relevant for daily work of educators, especially for management of problem situations. We wanted to find out how important these skills and knowledge the educators assessed to be for their work and to what extent they have mastered them. The specific aim of the research related to the question whether the assessments of the educators who were involved in the programme of education for Problem Situation Management (PSM) differed from the assessments of those who were not involved in this programme. The sample consisted of 155 educators out of 190 in five kindergartens in Zagreb and Samobor to whom the Questionnaire on educators' knowledge and skills was administered. The research results show that there is no statistically significant difference in the assessment of the importance of educators' knowledge and skills among the educators who have completed the PSM education and those who have not. However, there is statistically significant difference in self-assessment of the extent to which they have mastered these skills and knowledge, in towards greater competence of the educators who have completed the PSM education. Such a result can be explained by the educational differences among educators which occurred at the end of PSM education. Practical application of the research results can be reflected in the content and method of individual advanced training of the educators.

Key words: knowledge, skills, educator, problem situations management, social competence